

ES SAIG

ALGAIDA - NÚM. 123 - MARÇ DE 1991 - PREU: 125 Pts

Tots recordareu la secció que en Miquel "Fiolet" va dedicar a les nostres possessions. Ara comença una nova secció, "Els molins fariners d'Algaida", que estam segurs que rebreu amb satisfacció i interès. Sens dubte, els molins constitueixen una de les joies arquitectòniques més valuoses del nostre poble.

(Portada: Molí d'En Xina)

EDITORIAL LES NOSTRES CREUS DE TERME

La història de les nostres creus de terme la podeu trobar en el nº 7 d'ES SAIG (juliol de 1981, pàgs. 9-12); si qualcú s'interessa pel tema, pot consultar aquelles pàgines. Aquesta nota d'avui no va per aquí. El que volem és comentar un Inventari de totes aquestes creus que es troben a Mallorca elaborat per la Conselleria de Cultura del Govern Balear, en el qual s'estudia la seva ubicació, la idoneïtat d'aquesta ubicació, el nom, la situació i estat de conservació actual, l'estil, les mesures, el material amb què estan fetes, la tipologia, la iconografia, la història i les disposicions que convé pendre a fi de garantir-ne la protecció.

Entre les que precisen d'una restauració prioritària figuren la d'en Massot o de la Ribera (actualment destrossada per culpa d'un accident), la de S'Hostal d'en Gi i la des Molí d'en Sant.

Necessita una restauració urgent la creu de Sa Garriga o de ses Costes de Xorrigo. (A l'inventari figura com a de Palma, però de fet serveix de partió entre els dos termes).

Afectades per un canvi d'ubicació es troben la d'en Massot, la de S'Hostal d'en Gi, la des Colomer i la des Molí d'en Sant.

Això és el que es diu en aquest informe. I pel que fa a les restauracions anunciades, evidentment hi estam d'acord, ja que donam per descomptat que es faran amb totes les garanties sota el control de tècnics coneixedors de la matèria.

Més delicat ens sembla el canvi d'ubicació. No deim que no sigui necessari; de fet, l'any 1842 ja es va canviar de lloc la de la Ribera perquè feia nosa als carros que passaven cap a Sa Tanqueta; i la des Colomer ha estat a punt de ser enderrocada dues vegades per camions que van envestir al pou que té al costat. Quan es varen construir no es podia preveure l'augment de tràfic que s'ha produït. Ara bé, el dubte que ens envaeix és doble: d'una part, ¿és necessari canviar la ubicació de les quatre que s'indiquen? Qualcuna d'elles no veim que destorbi ni impedeixi la circulació. D'altra banda, on es traslladaran? No és fàcil trobar-los un lloc adient, un lloc suficientment principal i freqüentat per seguir veient-les de manera habitual i suficientment retirat per no molestar ara ni en un futur previsible. Abans de fer cap canvi, cal estudiar molt bé els pros i contres de la decisió que es prengui.

Bolletí de l'Obra Cultural Balear d'Algaida.
 Revista mensual.D.L.P.M.495/80
 Domicili: Rei, 1. Algaida.
 Imprimeix: Apóstol y Civilizador
 ES SAIG només es responsabilitza de l'editorial.

Dirigeix: Delfí Mulet
 Administra: Directiva de l'Obra Cultural
 Mecanografia: Mieria Mulet
 Col.laboren: Pere Mulet, Alexandre Pizà, Joan Trobat, Joan Mulet, Biel Sastre, Guillem Andreu, Miquel Fiolet, Xesc Oliver, Víctor Andreu, Víctor Mulet, Miquel Serra, Biel Bibiloni, Catalina Martorell, Antònia Maria Mulet.

CALAIX DE SASTRE

TRENCADISSA D'OUS, CONSERVACIÓ DE LA VISTA

Si llegim la frase: "Els enamorats procuraven trencar-se mútuament els ous, per refermar i intensificar el corrent amorós", segurament pensarem que on dimonis és que tenien costums tan salvatges. Pensarem que per aquí, afortunadament, solem actuar amb més delicadesa vers les persones i els objectes estimats. Que cosa havíeu sentit a dir de les pràctiques sado-masoquistes, però que tot té un límit. I que això i que allò altre.

En canvi, si el que llegim no és solament la frase anterior, sinó el paràgraf complet que la conté, un fragment del "Costumari Català" de Joan Amades, el paisatge esdevé més tranquil·litzador. Aquest és el paràgraf en qüestió: "Antigament, hom creia que els ous que es menjaven el dia d'avui havien de trencar-se precisament copejant-los un amb l'altre; fer-ho d'altra manera portava desventura. Era cosa corrent que a l'àpat familiar els pares i altres ascendents trenquessin llurs ous amb els de llurs inferiors, puix que així hom creia que s'estrenyia l'afecte. Els enamorats procuraven trencar-se mútuament els ous, per refermar i intensificar el corrent amorós. Entre amics i d'altres persones, amb les quals hom feia trencar els ous, era creença que s'establia un corrent de simpatia i d'afecte".

El fet de llucar que els ous víctimes de la trencadissa són d'aquells que es podeu menjar, en definitiva dels que tenen closca i no pèl, ens canvia la perspectiva. No ens trobam davant la narració d'un vici degenerat, sinó d'un costum ancestral que, per a major fortuna, se celebrava el dia de la festa més grossa de l'any, la festa entre les festes, el dia de Pasqua. La frase pertorba; el conjunt tranquil·litza. Crec que l'exemple fa ben entenedor que la part i el tot poden suggerir idees contràries, antagòniques. L'anècdota ens pot destorbar, i fins i tot canviar, la visió de la idea global.

I mai no havia tengut tant la sensació com ara que la informació (?) que ens arriba, suposadament molt àmplia a les societats autoanomenades democràtiques, no és res més que un caramull d'anècdotes col·locades a manera de taques per amagar la realitat. Millor dit: la realitat és com un quadre impressionista, que de lluny es contempla bé i de massa prop no s'hi veu res. Bé idò, preocupats per la salut de la nostra vista, no ens volen més enllà de dos pams de la pantalla.

M'HAN DIT QUE DIUEN

És obligat parlar del carrer des Sol i del començament de les obres d'aigües netes i brutes. Un que va passar per allà va comentar que "fa llàstima", i realment el seu estat és deplorable. Ja sabíem que aquestes obres serien llargues i molestes, però no tant... Si pensam que fa un mes que hi fan feina, i miram com estan avui, fa por pensar en tots els restants carrers del poble. I això, deia un que ha seguit ben d'aprop les obres, que han trobat un terreny fluix, comparat amb el que trobaran a altres indrets del poble.

I és que, segons sembla, a part dels problemes propis de qualsevol obra d'aquest tipus, l'organització no és de les més acurades. Ens digueren que un cap de setmana, dissabte i diumenge, una màquina bastant grossa va treballar allà sense que l'encarregat n'estàs assabentat... És mal de creure, però així ens ho contaren. I els comentaris sobre la gruixa i el material de les tuberies, fondària de les siques, etc. etc. són d'allò més variat.

Basta dir que gent d'altres carrers del poble, quan han vist com parteix això, tot i sabent la necessitat urgent de l'obra, ja troben que ho podrien deixar anar...

Quan varen anunciar el començament d'aquestes obres hi hagué qui va parlar d'un acte "electoralista" per part dels dirigents municipals. Ara, facin el que facin, tot tindrà un caràcter "electoralista", però el que falta saber és si serà favorable o perjudicial.

Per exemple, quan es comenta que l'Ajuntament està a punt de designar l'equip que ha de redactar les Normes Subsidiàries, també es parla de "maniobra electoralista" (això, naturalment, ho diu qualcú de l'oposició). Però si el poble pensa una mica amb el procés de les Normes Subsidiàries i delimitació del casc urbà... Som un dels pocs pobles sense normativa urbanística, un dels més "fotuts" en quant a casetes i xalets il.legals, amb una indefensió gairebé total del ciutadà, etc. I fa deu anys que teníem unes Normes a punt de ser aprovades, que al poble li costaren unes dues-centes mil pessetes, mentres que ara, l'any 1991, hem de començar unes noves Normes que han de costar deu milions de pessetes. Sí, per si no ho heu entès bé ho direm amb xifres: 10.000.000 de pessetes.

I parlant de normativa urbanística, sembla que ha entrat una eufòria urbanitzadora a Algaida. Hem sentit a dir que hi ha qui es presenta a les eleccions municipals per "arreglar" qualque urbanització; i també hem sentit a parlar de vendes de "parcel·les" rústiques en una zona que abans volia ésser urbana o urbanitzable. En una paraula, que el tema d'urbanisme serà un dels punts importants dels programes polítics d'aquí a un parell de mesos.

No sabem si qualcú també considerarà que és "electoralista", però ens han dit que al futur local dels vells (o d'usos múltiples, com li diuen oficialment) hi tornen a fer feina. Bé, un comentava que és un dir, això de que hi fan feina, perquè dins aquella obra dues persones que hi treballin no s'hi veuen, no crec que la feina reti gens. Els que ara són vells no sé si ja hi seran a temps, a estrenar la residència; n'hi ha per molts d'anys per acabar-ho.

Sé cert que molts dels que teniu la santa paciència de llegir aquesta secció trobau que valdria més parlar de sopars i dinars, com fèiem altre temps. I és ben cert. El que passa és que ara els sopars "polítics" es fan com d'amagat, un poc a les sordes i no sempre podem estar informats.

Els qui no van gens d'amagat quan fan un sopar (i molt bé que fan) són els futbolistes. Ja ho hem comentat altres vegades, aquest grup de mares i pares que segueixen els petits futbolistes són d'admirar: no els falta ni bon humor ni constància. Els resultats és el que manco importa: als sopars que s'organitzen s'ho passen "bomba" (o "guai", com diuen els petits maradonas).

Casi ja no pensàvem a parlar de Sa Rua, que de cada any cobra més força. Enguany s'han superat tots els anys anteriors: participació, originalitat, qualitat... I del sopar-ball no en parlem: allà sí que hi hagué rialles a voler. Sí, tanmateix ho volem dir: llàstima que tota aquesta energia no s'hagi enfocada al mateix temps a recuperar la nostra tradició d'En Cames Tortes. I l'any qui ve, la Banda podria tocar la cançó d'En Cames Tortes, encara que no hi hagués el personatge.

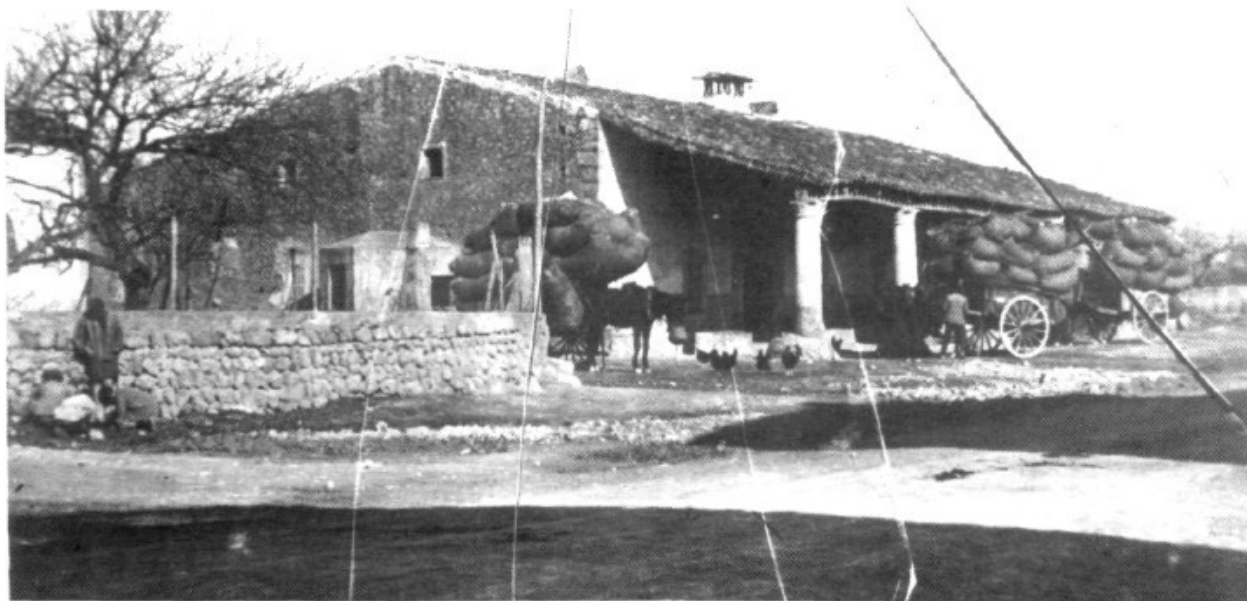
Pels diaris ens hem enterat de que les nostres creus de terme estan en mal estat o en perill. Voldríem que el nostre Ajuntament també ho hagués llegit, perquè aquest Sord fa molt de temps que parla de la necessitat de restaurar-ne qualcuna, o protegir-ne d'altres, o de fer nets els seus voltants... Ara veurem si es posa fil a l'agulla i es du a terme aquest projecte de reforma i protecció.

Els diaris no parlaven des pou des Colomer, però suposam que l'Ajuntament el té ben present, i aviat el veurem com abans dels accidents que el tomaren. Ah!, i sense aquells indicadors de tràfic que hi ha davant la creu.

Els robatoris ja no són notícia al nostre poble, i això és ben fotut, ja que vol dir que ens hi hem acostumat: llenya, taronges, pollastres o gallines, ots o porcelles..., tot és com si no tengués amo i tothom que passa pogués carregar. Molta gent pensa que, ja que no hi ha guardes rurals com altre temps, la Guàrdia Civil, a més de vigilar els bancs i cafès de Sa Plaça, podrien fer més voltes per fora-vila, vigilant aquesta gent externa que no cerca res, però troba moltes coses.

UN SORD

FOTO ANTIGA

Hostal d'en Tugores devers l'any 27.

(Foto cedida per Pep Balaguer)

NOTICIARI DE L'OBRA CULTURAL

Començarem fent un breu repàs a les activitats que teníem programat el mes passat. Les diapositives que sobre el Massís del Mont Blanc ens oferí en Xavier Sociés, de la Secció de Muntanya del Club Pollença, foren d'allò més interessant, amb unes vistes meravelloses de tan mítics paratges, sobretot pels aficionats a la muntanya, que al nostre poble de cada dia són més. Per demostrar-ho feren l'excursió mensual aquest pic al Puig de Massanella (després de 14 anys sense organitzar-la), que com sabeu és l'altura màxima, descomptant el Puig Major, que poden assolir els muntanyencs de Mallorca. No vàrem esser massa, perquè només el nom d'aquest puig ja imposa respecte; però els 36 que pujàrem allà dalt disfrutàrem d'un dia lluminós i primaveral que ens permeté destriar pràcticament tota l'orografia de l'illa.

També hi havia programada la presentació del llibre de Pere Fullana "El catolicisme social a Mallorca". Va anar bé, però va fluixejar l'assistència de públic.

Activitats del mes de març

Diumenge dia 17: Excursió al Puig de Bàlitx. Sortida a les 8'45 de Plaça. Segurament partirem amb autocar seguint la ruta Valldemossa-Deià-Sóller. (És un avís pels qui pensen pujar a Ciutat). Apunteu-vos abans de dia 15 a Catalina Martorell (66.52.61) o Jerònia Cañellas (66.52.49). Animau-vos que és bastant més fàcil que la de Massanella.

Divendres dia 22 a les 9'30 al local social: Projecció de diapositives de Coloma Julià del desert del Sahara, el Front Polisari i altres temes.

Grup d'excursionistes que pujaren al Puig de Massanella.

N O T E S D ' A R T

PERE IGNASI, Casal Balaguer. Ciutat.

Vidre calent.

Altra vegada podem admirar les obres de Pere Ignasi que ens reafirmen la idea de qualitat i solidesa que tenim del seu treball.

AFTAB SARDAR, Banca March. Manacor.

Pintures.

Pareix un artista inquiet i tal vegada sigui aquesta inquietud la que sembla que fa dissociar el seu discurs de la seva plàstica.

TOMEU VENTAYOL, Altair. Ciutat.

Pintures.

Està dins la línia d'aquesta galeria. Obres ben realitzades i d'aspecte atractiu.

JESÚS BALLESTER, Molí d'en Xina. Algaida.

Pintures.

Col.lecció homogenitzada. Treballa dins les teories de Torres García, universalisme constructiu; suposa un sa exercici tant pel pintor com per l'espectador. És un camí que, suposam, el conduirà a una estètica definida i pròpia.

ARCO. Madrid.

Un any més segueix aquesta fira, on es parla del caire especulatiu de l'art, especular amb doblers; els artistes fitxats per galeries mostren llurs treballs dins l'ortodòxia del seu empresari i seguint les lleis del mercat. Simultàniament es negocia amb els grans pintors, obtenint xifres d'alt nivell. Probablement -no tenim dades concretes- es pot aventurar que amb un 20% de les obres exposades es fan el 80% de les vendes.

ADEU.

Gràcies a tots quants han seguit aquestes NOTES D'ART. Aquí ho deixam.

VATSARI

del 8 de març
a 29 de març de 1991

mostra d'art
 de pintures de
Víctor Andreu

inauguració
 dia 8 de març a les 20 h
 horari
 de dilluns a dissabte de 17 a 20 h

molí d'en xina

ribera, 33

07210 algaida (balears)

tel.: (971) 12 50 49

MOVIMENT DEMOGRÀFIC

Francisca Sureda Servera. Va morir a Pina dia 30 de gener als 92 anys.

Jerònia Trobat Capellà. Ens deixà dia 1 de febrer als 91 anys.

Cosme Pericàs Servera. Dia 13 de febrer va morir a Pina als 87 anys.

Joan Bibiloni Amengual. Tenia 86 anys i va morir a Pina dia 21 de febrer.

Paula Andreu Marimon. Va morir a Randa dia 27 de febrer als 82 anys.

A Francesc de Borja Moll

Resten mudes les paraules,
domés parlen els sanglots,
els meus ulls banyen els mots
de rondalles i de faules.
La tritesa ha desfet baules
i s'estén com un ventall.
Adolorit, pens i call,
que en el teu Diccionari
manquen mots, pel gran glossari
que mereix el teu treball.

LLORENÇ MORA

HA MORT FRANCESC DE BORJA MOLL

El passat dia 18 va morir Francesc de Borja Moll als 87 anys després d'una llarga malaltia que començà fa uns cins anys.

La importància de Francesc de B. Moll en les tasques de recuperació i consolidació de la nostra llengua és enorme. El seu nom va lligat al Diccionari Català-Valencià-Balear, més conegut com l'Alcover-Moll; és una obra que significa una fita important dins la filologia romànica i de consulta obligada per a qualsevol estudiós de la llengua catalana.

Meritòria és també la seva feina com a editor en uns moments de greus dificultats; col·leccions com "Les Illes d'Or", "Raixa", "Els treballs i els dies" són bona mostra d'aquesta activitat.

En aquesta breu nota no podem recollir tots els mèrits i guardons que aconseguí. A l'hora del comiat, el que voldríem és pendre exemple del seu esperit de treball incansable i retre-li homenatge d'agraïment i admiració.

VÍCTOR MULET

NOTICIARI

CERTAMEN LITERARI DE CASTELLITX.

Hem rebut la convocatòria del Certamen literari de Castellitx que enguany arriba a la XV edició de poesia i narració curta i la XIII de glosat. El termini per a la presentació d'originals acaba dia 25 d'aquest mes i el veredicte del jurat es farà públic dia 2 d'abril a Castellitx en el transcurs d'un acte en el qual es lliuraran els premis.

"MÚSICA EN FAMILIA" A CURA.

Vos informam de quins són els pròxims concerts programats dins aquest cicle que es fa al Santuari de Cura. Recordau que se celebren a les 12'45, a la sortida de missa.

Dia 10 de març: Biel Oliver (clarinet) i Francesca Suau (piano). Obres de Weber, Ravel, Milhaud, Joplin i Debussy.

Dia 24 de març: Maria Antònia Gomis (piano). Obres a determinar.

Dia 7 d'abril: Fragments de l'òpera "La finta semplice" de W. A. Mozart, a càrrec de la secció d'alumnes d'Eulàlia Salbanyà.

PLUVIOMETRE.

Segueix plovent i n'hi ha que troben que comença a esser un poc massa. Aquest passat mes de febrer no hem arribat als cent litres, però hi hem fet ben aprop. El nostre bon amic Gabriel Martorell ha comptabilitzat un total de 95'5 litres.

Les pluges són molt regulars, molt dolces, no fa grans barrumbades, però, com dèiem, n'hi ha que troben que comença a esser molt de brou. Potser és perquè ja no hi estam avesats. Un ens comentava que no sap quan podrà sembrar les patates.

AUGMENT DEL PREU D'ES SAIG.

No és mai agradable anunciar augments de preu, però les circumstàncies comanden. Ens trobam que, a més de les pujes dels materials i de la feina, Correus ens obliga a passar d'una pesseta a 18; no entenem molt de números, però això deu representar un augment d'un 1800%. Casi res.

D'altra banda, volem excusar-nos amb els que rebeu ES SAIG per correu, ja que la tramesa del mes passat s'ha demorat molt i rebreu aquest número i el passat amb pocs dies de diferència. La culpa és de les màquines que, segons sembla, també emmalalteixen i són atacades per virus que esborren programes; en aquest cas se'ns ha esborrat el llistat de les adresses. Esperam solucionar el problema aviat.

PARROQUIA DE SANT PERE I SANT PAU.

Celebracions de Setmana Santa:

Diumenge del Ram: Benedicció de rams, processó i Eucaristia.

Dijous Sant: Celebració de la Cena del Senyor. Acte seguit, processó.

Divendres Sant: Celebració de la mort del Senyor.

Nit del Dissabte Sant: Vetla Pasqual.

Diumenge de Pasqua: Processó de l'"encuentro" i acte seguit Eucaristia.

(En el moment de redactar aquesta nota encara no estaven acordats els horaris dels diversos actes).

PUBLICACIONS REBUDES.

Hem rebut un important lot de llibres del Consell Insular de Mallorca; entre aquests llibres hi ha una sèrie de volums de la Biblioteca bàsica de Mallorca, una col·lecció que ja vos hem recomanat en diverses ocasions. També s'hi inclouen en aquest lot obres de Pere Morey, Miquel Serra Pastor, Miquel Ferrà, Joan Pla, la biografia d'Andreu Crespí, la Història de l'Església de Mallorca, "Cela en Mallorca", l'antologia de Miquel Àngel Riera "Panorama amb home", una altra de Blai Bonet, etc. etc.

Volem mencionar així mateix el nº 36 de la revista "Estudis Baleàrics", com també uns llibres sobre els vins mallorquins i altres que, per raons d'espai, ens resulta impossible comentar.

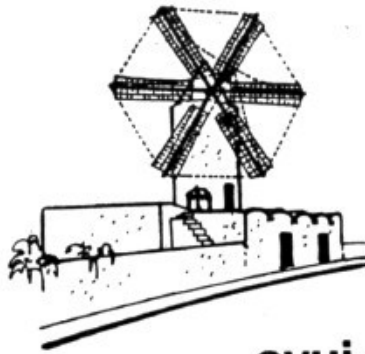
SA RUA.

Pels darrers dies se va celebrar Sa Rua, que d'any en any va cobrant força i animació. Enguany la participació va ser considerable i totes les persones que hi participaren han estat unànimes a l'hora de valorar-la molt positivament.

Les comparses i carrosses es concentraren a Sa Plaça i voltaren pel poble fent bulla i sarau. Després, el sopar i ball de disfresses va reunir una gornació, s'ho va passar molt bé.

Segur que n'hi ha que ja pensen amb el desfrès que es posaran a la 3ª Rua que estam convençuts que encara augmentarà l'èxit de les dues anteriors.

Els Molins Fariners d'ALGAIDA

avui: **Introducció**

Si ens desplaçam pels carrers d'Algaida, Pina i Randa, o inclús per fora-tila, haurem observat moltes vegades aquestes singulars edificacions, que tengueren una funció clarament social fins a principis del segle actual, quan deixaren de funcionar empesos per altres sistemes de molturació més moderns.

La definició de la paraula "molí", segons el diccionari, va lligada a l'acció de moldre, és a dir, d'esmicolar el gra amb una mola.

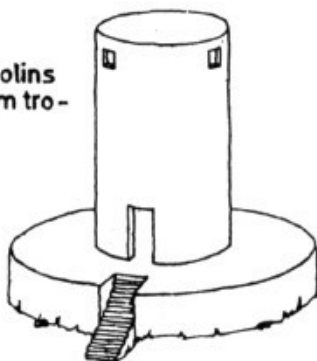
El molí de vent fou inventat probablement pels perses durant el segle VII i extengueren l'invent a la conca del Mediterrani oriental. Durant l'època medieval els bizantins pel Nord i els àrabs pel Sud expandiren el seu ús per tots els indrets de la Mediterrània. Els musulmans, que ocuparen Al-Andalus, hi construïren tres tipus de molins: els anomenats de sang (o de tracció animal), els d'aigua i els de vent.

Els estudiosos d'aquests temes diuen que la introducció dels molins de vent al món occidental també podria esser deguda a les Croades, que, com sabem, foren expedicions religioso-militars que s'organitzaren per a conquerir Terra Santa.

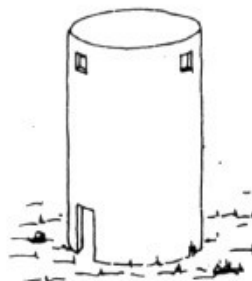
Curiosament i quasi amb tota seguretat es pot afirmar que els molins de vent mallorquins no deriven dels àrabs. A aquesta conclusió hi arribà el lingüista recentment desaparegut Francesc de Borja Moll quan, estudiant la lexicologia pròpia dels molins fariners, se n'adonà que predominaven totalment les arrels romàniques i ni una sola paraula tenia procedència aràbiga.

A Mallorca, immediatament de la conquesta catalana, pareix esser que no existien molins de vent. El primer del qual resta constància documental és de l'any 1395 i estava situat prop de la Porta de Sant Antoni, vora la murada que envoltava l'antiga Ciutat

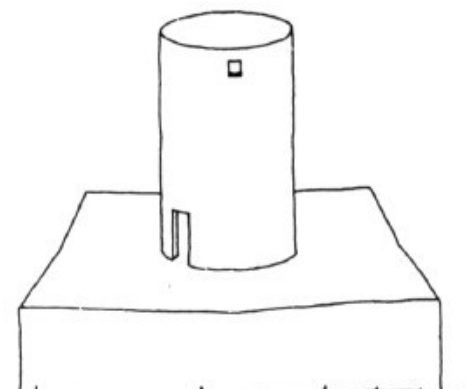
Tres tipus de molins
fariners que podem tro-
bar a Algaida :

amb cintell per envelar

de torre senzilla,

i damunt una edificació.

de Mallorca: "dins la present Ciutat, Parròquia de Santa Eulàlia, en lo carrer apellat del Molí de Vent, qui stà entre lo carreró de la Justícia i la Plassa de Sant Antoni dels Porchs".

El molins fariners s'estenen a Mallorca pertot arreu a partir principalment del segle XVI, segons Manuel Sanchís-Guarner, concentrant-se majoritàriament als afores de les viles -el cas d'Algaida n'és un exemple-, però també se'n construeixen d'aïllats a fora-vila, cercant els turons per aprofitar millor les corrents eòliques (Sa Talaieta, Son Canals, Son Barrera, etc.).

Es de destacar l'enumeració que fa D. Jeroni de Berard al seu llibre "Viaje a las Villas de Mallorca" (1789), que fa uns anys fou reeditat per l'Ajuntament de Ciutat, on mostra un estimable inventari dels molins existents aleshores a Mallorca. Per exemple, a Algaida en situa 2 d'aigua i 12 de vent; a Montuiri n'hi havia 18, la majoria a la vila; a Lluçmajor, 2 d'aigua i 31 de vent. En resum, al Pla i a finals del segle XVIII hi havia

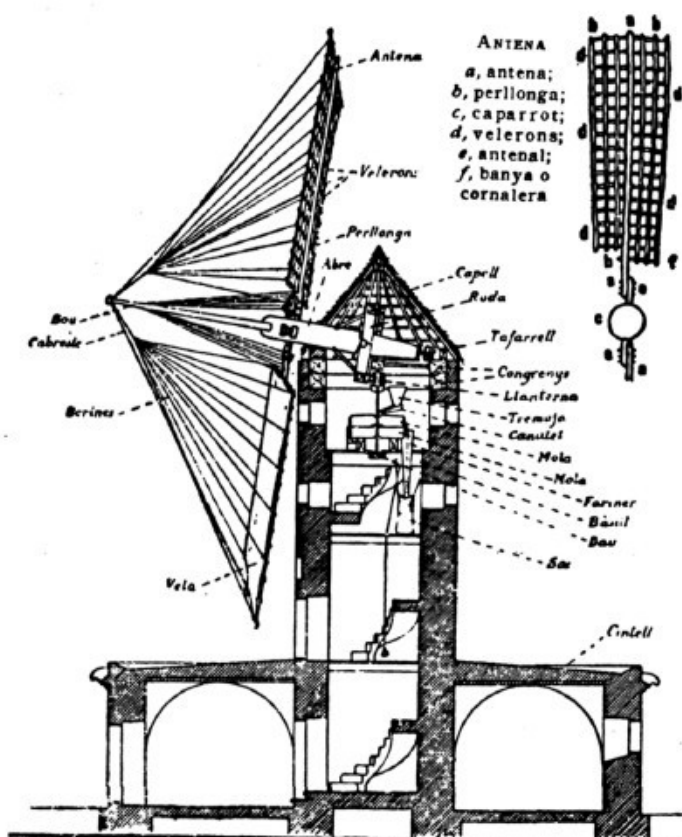
una proporció d'onze molins d'aigua per 272 de vent; en canvi a la muntanya s'inverteixen els termes perquè hi trobam 81 molins d'aigua per 28 de vent.

Els principals elements que podem destacar a un molí fariner de vent són els següents: la torre cilíndrica o tronco-cònica, d'uns 7 a 8 metres d'alçada per 4 a 5 de diàmetre exterior, fixa, i les antenes i el capell de la torre, mòbils. A l'interior de la torre, una escala de caragol menava al replà de ses moles (vegeu un dibuix de Francesc de B. Moll on es distingeixen les peces d'aquest replà, extret del Diccionari Alcover-Moll). A uns 2 metres part damunt aquestes moles, s'acabava la torre amb dos anells circulars anomenats congrenys: l'inferior fix a la torre i el superior mòbil, que sostenia la coberta cònica i l'eix o arbre de devers 1 metre, que acabava en el "caparrot", travessat per tres forats per a fixar-hi l'antena. Les sis antenes midaven uns 7 metres de longitud i estaven creuades per un grellat format per perllongues més primes que servien per a subjectar les veles, encarregades de recollir el vent i fer girar l'engrenatge de les moles. Les antenes quedaven lligades entre elles, al seus extrems, per una corda gruixada anomenada "rest", que servia també per estirar-les a l'hora d'envelar o desenvelar.

L'abans esmentat replà de "ses moles" estructuralment s'aguantava mitjançant dues jàsseres d'ullastre o alzina creuades per unes altres biguetes anomenades jasserons, damunt les quals es col·locaven ses moles centrades amb l'eix de la torre.

Per orientar el molí de cara al vent antigament es manipulava fent palanca amb una barra a uns forats dels congrenys, però com que la maniobra era molt lenta i laboriosa, al segle XIX s'introduí el sistema de fer girar el molí mitjançant una coa llarga que arribava al cintell.

Tenim un llistat dels 25 molins fariners del nostre terme que anirem estudiant els propers mesos (amb permís dels seus propietaris, és clar), que tenim desglossats de la següent

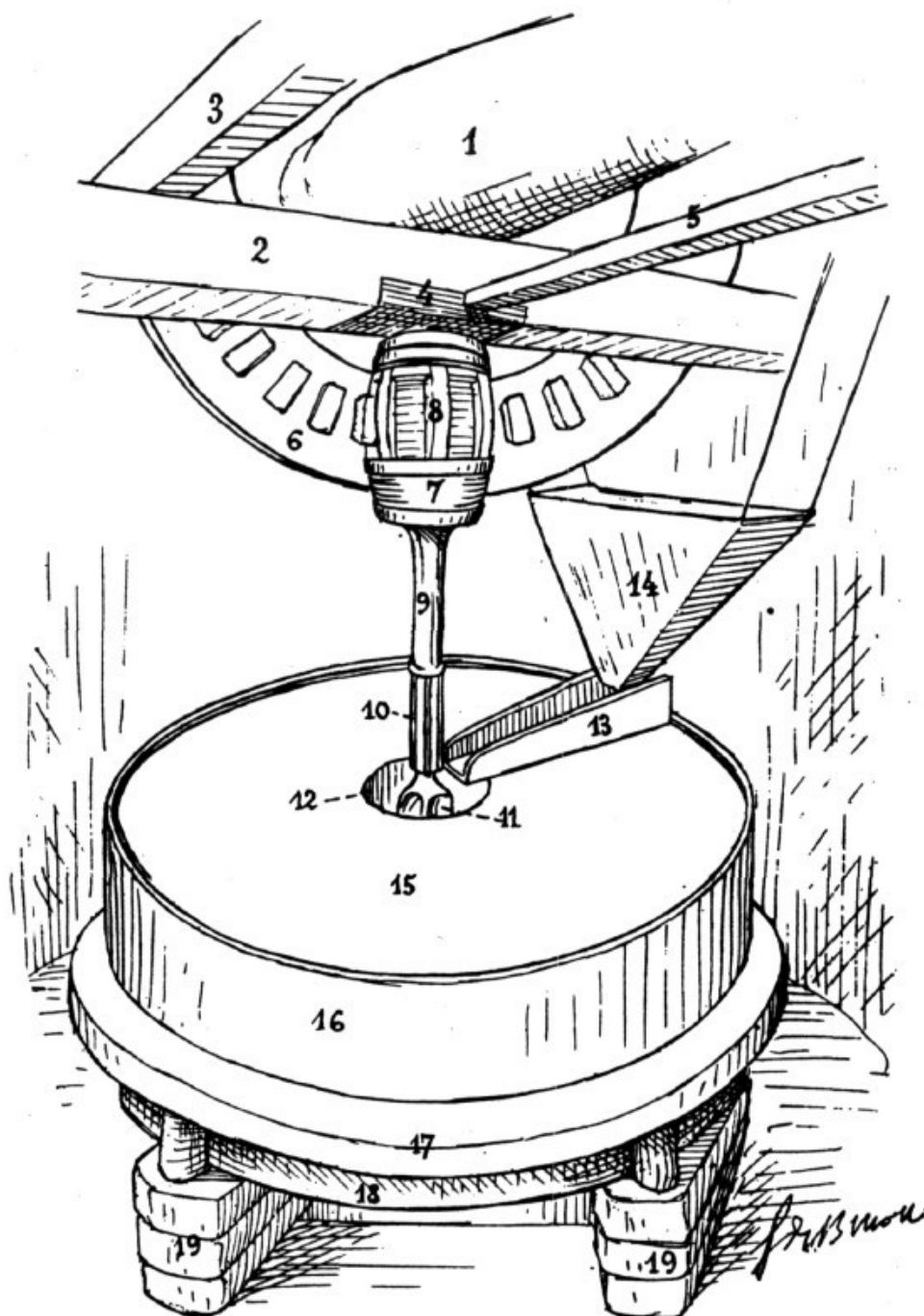
SECCIÓ VERTICAL DEL CONJUNT D'UN MOLÍ DE VENT
(Dibuix de Miquel Fullana)

manera: 15 al nucli d'Algaida, 4 a la comarca de Pina (incluint el molí d'aigua de Son Campà), dos a Randa i la resta a fora vila.

Aquest treball, en forma de fitxa ampliada, ja fa uns anys que fou suggerit per la Societat "Amics dels Molins".

Per acabar, farem referència a la picaresca que degué envoltar l'ofici de moliner i quedà testimoniada al Refranyer i Cançoner popular. Basta recordar els incisius mots que diuen: "De moliner mudaràs, però de lladre no escaparàs".

MIQUEL SASTRE "FIOLET"

MOLÍ DE VENT:

Part superior del mecanisme de les moles.

1, abre;—2, jou;—3, guiera;—4, trugeta;—5, estrebador o apitrador;—6, roda;—7, llanterna;—8, braçol;—9, forcada;—10, tecatec;—11, quelxals;—12, ull de sa mola;—13, canalet;—14, tremuja o pastereta;—15, mola de damunt;—16, riscla;—17, congrenyets;—18, mola de davall;—19, jasseró.

EL JESÚS D'ORTEGA Y GASSET (II)

Ortega estava convençut de l'existència històrica de Jesús de Natzaret. Considerava que la negació de la figura històrica de Jesús era una actitud incompatible amb el rigor de la ciència. De fet, l'existència de Jesús no pot esser negada per ningú amb pretensions de passar per una persona mínimament sèria.

Sobre l'existència històrica de Jesús de Natzaret Ortega escriu:

"Hay, claro está, productos extremos, como las obras de Drews y sus congéneres, donde se niega la existencia histórica de Jesús, que son incompatibles con el dogma católico. Pero estos productos no son menos compatibles con la ciencia rigurosa". (Espíritu de la letra. III, 522).

Ortega considerava Jesús com un home profundament religiós, un home que destil.lava bondat i mansuetud. El seu cor estava ple d'amor envers els homes.

"Tras la Antigua Alianza del Padre viene el Hijo, todo temblor y ardor de llamas, a instaurar una teología democrática". (Personas, obras, cosas. I, 520).

Jesús era un mestre de paraula suggestiva i commovedora, i els seus fets eren coherents amb les seves paraules. Referint-se al mètode de la "història de les formes", Ortega diu:

"Si estudiamos las leyes que regían aquellas formas de redacción, aquellos géneros literarios, podemos restarles del producto y aislar en su pureza la materia viva eléctrica de los 'hechos' y 'dichos' de Jesús". (Espíritu de la letra. III, 525).

Des del punt de vista ortegià, Jesús va esser un creador de cultura; la persona de Jesús té un interès cultural de primer ordre. Per això, l'home de Natzaret interessa a creients i no creients, Jesús és digne d'un interès universal perquè és una perla d'humanitat.

Referint-se a la passió de Jesús Ortega fa aquesta afirmació:

"Perdonadme que me haya detenido describiéndoos aquel momento sublime tan rico en valores culturales. Mas, ¿por qué ha de ser patrimonio del púlpito aquel soberano instante?". (Personas, obras, cosas. I, 510).

TONI RIUTORT

Vista d'Algaida presa des de Sa Farinera Vella. La foto deu esser de devers l'any 30.

PINA

PLUGES.

Encara que fos el mes de gener quan es registraren les pluges més fortes, seguirem xerrant d'aigua, perquè segueix essent la notícia. Tal vegada passaran molts d'anys per tornar a veure córrer tanta d'aigua, i per veure els camps negats com enguany. Així és que aprofitau i gaudiu de la bellesa dels cursos d'aigua, dels aubellons, síquies, rierols i basses d'aigua clara que surten i neixen per tants d'indrets dels baixos de Pina. No en parlem del torrent que de per si ja crida l'atenció. Reteniu dins la memòria tota aquesta visió esponerosa, generosa i a dojo de tanta d'aigua corrent, fent remolins, brollant en forma d'ufanes o embassada, que nit i dia enguany la natura s'ha encapritxat a fer brollar i recórrer els camps, camins, carreteres i totes les aprts baixes dels comellars. Aquesta visió dins unes contrades avesades més bé a la manca d'aigua, on és més freqüent la sequera que el moll, on sempre s'espera la pluja, fa més grandios aquest espectacle al temps que representa un alè pels pagesos i pels pobles augmentant les reserves subterrànies que avui tanta falta fan.

Podríem dir que la zona amb més aubellons és la dels vinyets, i entre ells en destaca un d'immens que poguérem veure perquè havia rebenat per alt com una ufana. Deu midar aproximadament 3 pams de fondària per 3 d'amplària, formant un quadrat ben fet de lloses i marès fort i situat a més d'un metre de fondària que fa partió dins el vinyet de Can Palem; ens digueren que altre temps era una síquia. Desemboca a un altre aubelló que va per davall el camí dels vinyets, a on també van a parar altres aubellons que vénen de la part de Son Barrera i Son Perot i de Sa Casa Nova, on hi ha sa font de Sa Casa Nova que també raja. Aquest aubelló segueix fins a desembocar al torrent, sortint en forma d'ufana per amunt fent brollador.

Una altra zona amb aubellons són els Son Serveres, on també es concentren en una síquia que davalla fins a la carretera de Montuïri i, travessant-la, va a parar al torrent.

També tenim els aubellons del canyar de Son Perot i de la font del Puig Moltó.

A baix del cementeri n'hi ha un parell; un d'ells surt en forma de brollador just a la vora de la carretera i la travessa. Més aprop de Pina n'hi ha un altre, així com sa fonteta de Marina tan coneguda altre temps per anar a cercar aigua els estius o per fer-hi parades de visc. Un altre que hi ha és el de Ses Coves, que segueix cap en es Pouet.

Els vells ens diuen que rajaven casi cada any; idò enguany es poden veure rajar tots. I és que les plogudes han estat abundants. Aquí les teniu: Setembre: 32'8 litres; Octubre: 164'2; Novembre: 108'1; Desembre: 35'3; Gener: 218; i Febrer: 97'6. És a dir, que en sis mesos han plogut 656 litres, quantitat que no sol ploure en tot un any. Com a curiositat vos direm que el dia que va ploure més fou el 25 de gener amb 127'1 litres. Aquestes són les dades que ens ha facilitat Na Marianne, a qui agraïm la seva disponibilitat per donar-nos aquesta informació.

LOCAL SOCIAL: Pareix esser que es volen fer obres per adecentar la casa que comprà l'Ajuntament per a usos socials. Referent a això creim que no hi seria de més polsar l'opinió del poble per veure el que vol que es faci, o al manco per sebre les distintes opinions dels pineros i contrastar-les. Creim que fer un lloc on les persones retirades, si elles volen, es poguessin reunir per xerrar i passar una estona cada dia o quan volguessin no hi seria de més; bastaria una sala petita que podria esser la seu de l'Associació de la tercera edat.

ALTRES NOTÍCIES: Els partits polítics comencen a moure's davant les properes eleccions; i això fan per Pina: fan contactes i cerquen gent per anar dins les llistes. Al manco això és el que hem sentit pel poble.

Per ses pomeres ha començat la temporada dels dinars; amb l'excusa d'exsequellar ja fa tres dissabtes que hi ha menjua: arròs brut, frit, torrada i porcella pareixen esser les vedettes d'aquests dinars, que de cada vegada s'hi apunta més gent; el darrer pic eren més de 20 i, segons fonts ben informades, ens digueren que ja parlaven d'allargar la taula o fins i tot d'ampliar la caseta.

DEFUNCIONS: Dia 30-01-91 va morir Francisca Sureda Servera als 92 anys.
Dia 13-02-91 va morir Cosme Pericàs Servera als 87 anys.
Dia 21-02-91 va morir Joan Bibiloni Amengual als 86 anys.
Descansin en pau.

XESC OLIVER

Vista general, desde ses Coves, dels baixos de Pina amb el torrent al fons, on es pot apreciar el desbordament i les terres anegades de les voreres.

Vista del torrent, de damunt el pont, mirant cap a Sencelles.

(Fotos cedides per Miquel Oliver Cirer)

INFORMACIO DE L'ESCOLA-TALLER DE MARGERS

Consell Insular de Mallorca a través de FODESMA, amb la col.laboració de l'INEM.

Ubicació: PALMA (primera etapa, i la segona a pobles: Serra de Tramuntana, Raiguer i Pla de Mallorca)

Duració: Dos anys

Començament: 02 d'Abril de 1991

1ª. Etapa (4 mesos):

- Menors 25 anys: 12.600,- pts./mes
- Majors 25 anys (més 1 any l'atur) 39.930,- pts./mes
- Transport (residents fora Palma) 19.380,- pts./mes

2ª. Etapa (20 mesos):

- Contracte laboral cobrant salari mínim interprofessional.
- Transport.

L'Escola Taller de Margers a punt de començar una nova etapa

A principis del mes d'abril l'Escola Taller de Margers del Consell Insular de Mallorca amb col.laboració de l'INEM començarà una nova etapa formativa.

ARA A PALMA es pot aprendre l'ofici de marger

Amb l'objecte d'apropar i facilitar els trasllats que suposen el que l'Escola tengui com a única ubicació Sóller, s'ha considerat oportú poder duu a terme la primera etapa de formació de l'Escola a Palma.

La segona etapa, eminentment pràctica, s'estructurarà en diversos punts d'intervenció a varis municipis de l'illa: Serra de Tramuntana, al Raiguer i al Pla de Mallorca.

Construir el paisatge de Mallorca

L'ofici de marger, un ofici tradicional d'alta valoració, una tasca artesana que ajuda a mantenir i construir el paisatge de Mallorca. Marges i parets seques, amb el pas del temps, inclemències metereològiques, canvis d'ús del sòl, construcció de vials, etc..., pateixen un deteriorament important al qual hi pot posar remei un bon professional.

Formació i foment de l'ocupació

L'Escola-Taller té com a objectius la formació i la inserció laboral.

D'aquesta manera l'alumne, després d'una primera etapa formativa de caràcter teòrico-pràctic, passa a tenir un contracte laboral cobrant un sou durant tot el període de formació (vint mesos). A la vegada els alumnes treballadors reben durant el temps de formació ajudes pel desplaçament.

Per més informació: FODESMA-Dpt.Promoció
General Riera, 111 07010-PALMA
Tel.: 75.06.22

ESPORTS

BASQUET

L'equip de basquet de Ca n'Esteve continua jugant el torneig d'empreses al Poliesportiu Príncep d'Espanya, acabant aquest darrer mes la primera fase. A continuació es jugarà una altra tanda de partits mesclant els dos grups d'equips que han disputat la primera fase.

Els resultats han estat:
S.Canet 41-Ca N'Esteve 47
Ca N'esteve 36-Buclosa 54
Bar Unió-Ca N'Esteve, suspès
Ca N'Esteve 44-Emaya 33

Val a dir que l'animació dels jugadors algaidins és grossa i es demostra en la combativitat que posen en tots els partits.

FUTBOL

L'equip de regional continua la seva particulat escalada de punts a la classificació de cara al final de competició. Això anima a la família futbolera del poble, que per cert està un poc més moguda des que un grup de joves anima l'equip amb tota mena de sarau. Així ens agrada.

Els resultats de febrer han estat:
Algaida-Cide 1-1
Porreres-Algaida 0-1
Algaida-Port de Sóller 3-0

Com a resultat dels incidents del passat partit dins Bunyola i després de recursos i molt de papereig ha quedat suspès

per 8 partits el porter de l'Algaida Vargas i dos mesos de suspensió per l'entrenador Arnau Pou.

Juvenils

El mes de febrer els juvenils han jugat tres partits amb aquests resultats:

Algaida-Campanet 3-2
Santanyí-Algaida 3-2
Ses Salines-Algaida 3-0

També volem informar que l'entrenador dels juvenils ha estat sancionat per tres mesos degut a l'alienació indeguda de jugadors. Culmina així una campanya no massa bona i amb una clara manca de motivació esportiva.

Infantils

Els infantils també han tocat fondo ja que degut a la curtesa de la plantilla l'equip ha quedat en quadre i això fa que els resultats parlin per ells sols.

Porreres-Algaida 6-1
Algaida-Santanyí 0-2
Felanitx-Algaida 8-0
Avance-Algaida 7-0

Benjamins

Els benjamins també duen una línia molt baixa enguany. De totes maneres estan ben justificats perquè fan el que poden i amb il·lusió.

Els resultats han estat:
Algaida-Lloret 2-4
Sallista-Algaida 7-0
Algaida-Sta. Maria 0-2

JOAN TROBAT

UNA XERRADETA... (acabament)

és divertit un vespre com per exemple sa nit des dia des Innocents. Va ser un dia que per jo és des dies millors des que he viscut aquí dedins. Erem només quatre rates, però sa gent va disfrutar, hi va haver un show impressionant. També un altre dia que va estar molt bé va ser es dia de sa revetla de Sant Honorat de fa dos anys que tota sa gent que hi havia era des poble. Aquests dies disfrutes de fer feina. Marxa!

MÚSICA I BEURE.

No es pot concebre la vida nocturna sense la música. Aquesta és la banda sonora de la nit: Segons sa gent que veus poses sa música que te pareix que els agrada, sempre intentant cercar el gust de la majoria. Ara bé, això a vegades és molt difícil. Hi ha moments que no saps lo que fas. Hi ha dies que sa gent no te reacciona i ho passes molt malament: proves una música i proves s'altra... hi ha tanta música que no saps cap a on has de prendre... I després, l'altre al·licient: l'alcohol: Se'n consumeix molt i en es mateix temps se'n tuda molt. Fa colló sa quantitat de gent que et deixa les copes mig buides, no sé per què, i d'altres que el tiren en terra només per demanar-ne més. I és clar, el rei: el whisky. Lo que més se consumeix és JB, per desgràcia, perquè és es whisky més car des mercat, i sa ginebra i es ron; en s'estiu, sa cervesa. Un poc de tot.

I DESPRÉS, ES CLAR; LES MODES.

No vos penseu que la moda afecti només a la manera de vestir o d'entendre la vida. També afecta, molt directament, a les begudes. Sa gent demana marques concretes, a vegades sense sebre què beuen, però, clar, és sa moda. En general se sol beure bastant de whisky; també se beuen refrescs, com se suposa, i cervesa, encara que sigui més d'estiu... I combinats. I al mateix temps hi ha coses que ja no es demanen: Sa canya, per exemple. Un jove no te demanarà una canya a no ser que li pegui una vena. Un conyac tampoc no el te demanen. I, clar, també hi ha els esnobs de les begudes: Lo més raro que trob que he servit han estat herbes dolces amb llimonada. Me cau com un tro d'escopeta!

MARXA URBANA-MARXA RURAL

En el fons, tal vegada se cerca la mateixa cosa, però canvia la gent i l'escenari: Es tipo d'ambient de sa marxa de Ciutat no m'agrada. Actualment s'està creant una marxa de poble, no direm bona, però bastant més bona que sa de Palma. De fet, per aquí ja ve gent de per tot. I, sens dubte, es creen dos cercles diferents: Sa gent de poble és de poble i sa gent de Ciutat és de Ciutat. Oberts o tancats, sa gent és diferent.

Amb els tassons de whisky buits (anam a la moda i no el tudam), acabam aquesta conversa amb n'Esteve Barceló.

Gràcies, Esteve. A voltros.

TOMEU SALAS

BIEL SASTRE

UNA XERRADETA AMB...

n'ESTEVE BARCELÓ

(LES NITS D'ALGAIDA)

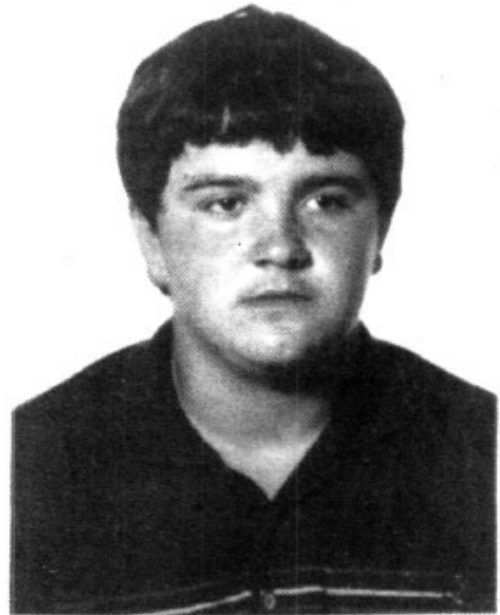
¿Vos heu demanat mai què passa a Algaida a partir de mitja nit? ¿Vos heu fixat que a partir de les dotze de la nit trobau molta més gent jove per la Plaça que a qualsevol altra hora del dia? Aquest és sense cap dubte el reflex de la força que ha agafat la vida nocturna al nostre poble, una moda que semblava exclusiva de certes zones de Ciutat o de la costa, però que poc a poc s'ha estès per tota l'Illa.

Una persona que ens pot parlar amb coneixement de causa d'aquesta vida nocturna és Esteve Barceló, de la Cafeteria Pub Ca n'Esteve. Ell, cada vespre, n'és un observador directe. Esteve ho veu des de darrera el tasser: *Si sa marxa és bona a darrera (el tasser), t'ho passes bé. Si sa marxa és magre t'ho pots arribar a passar horrible... Si jo veig que sa gent se diverteix, jo estic molt a gust, i si veig que sa gent està molt penjada es nirvis arriba que te mengen i particularment intent fer lo que puc perquè sa gent s'animi. La gent que podem trobar dins el pub vivint el vespre és molt variada i tots tenen objectius ben diferents. Uns cercaran trobar parella, uns altres venir a agafar una bona "moto". Qualcun a escoltar música i qualcun a fer desastres... de tot.*

ELS CANVIS DE COSTUMS.

Com podeu observar, la vida actual d'una cafeteria-pub no té res a veure amb els tradicionals cafès i tavernes de sempre: Això és es mateix temps que ho duu. Un temps n'hi havia pocs que tenien un toca-discos, ara n'hi ha molts que en tenen. Abans d'una portassa en feien un pub. Avui en dia o t'ho mantes bé o fracasses. Després hi ha la manera de dur-ho... La gent jove ha canviat el variat del diu-

menge per una bona marxa el dissabte a vespre: *Sa gent jove viu més de nit que de dia. Passen olímpicament fins i tot d'anar a missa per poder agafar una bona marxa es vespre i vetlar. I fins i tot n'hi ha qualcun que passa de dinar per poder tornar partir l'endemà.*

LA GENT

Problemes? Sí, cada dia. Tant pots tenir ptoblemes perquè hi ha una persona que et fa desastres i has d'anar a posar ordre de la manera més dissimulada, com arribar al punt que un amic teu et faci les coses malament i li hakis de dir qualche cosa. Problemes n'hi ha molts i, tot i que hi ha moments que passes molt de gust de fer feina, n'hi ha d'altres que he d'agafar ets atapins i anar-me'n. I anècdotes divertides? No es poden contar! Ses més divertides sobretot! Bé, simplement segueix a la plana anterior.